

*Dédété**

– Ejszen tetvesök a tyúkok, te János... – jött be a házba idegesen Mariska néni.

– Honnan vöszöd?

– Honnan, honnan! Hát vájják magukat, csőrükkel égyvégbe a tolaik között matatnak!

– Csakugyan? Meg se figyeltem... – mondta röstellkedve az öreg.

– Állatfelcser létödre észrevöhetted vóna... – nézett rá megrovón az asszony.

– Máskor is vót úgy, hogy nyár végire megtetvesödtek. Igaz, rég nem vót bajunk velük. Elég, ha égy tetves gerle leszáll a tyúkudvarba, attól is elkaphassák...

Mariska néni úgy nézett rá, hogy már megint okoskods, Bíró János, férje elérte a pillantást, mert így folytatta:

– Mindégy, vöszök elé tetűport, van még abból az üdöböl, amikor állatfelcser vótam (a „vótam” szót tüntetően megnyomta), s béhintöm a ketrecöt.

– Ne hozz neköm sömmilyen tetűport, mondtam elégször: az olyan mocsok mérög! Inkább megcsináljuk úgy, ahogy a régiek: égy szikra lánggal átfuttassuk a ketrecöt, s utána kimeszeljük!

– De ez nagyobb munka, te asszony, s a végeredmény is bizonytalan...

– Ejsze nem szakadunk belé, no... Különben a tetűpor se biztos. Csizáné mondta, hogy... – sorolta volna Mariska néni, de Bíró János ezt már nem várta meg.

Tudta, addig nem lesz nyugta, amíg meg nem csinálja, amit a felesége kitalált, jobbnak látta hát mihamarabb túlesni a dolgon. Hátra ment a fásszínbe, egy ládából kiszedett egy köteg újságpapírt. Volt elég: több mint húsz évig járaták a megyei napilapot, melynek a rendszerváltást követően a neve megváltozott ugyan, tartalma lényegét tekintve nem. Belenéztek, mezőgazdasági hírek, elhalálozási rovat, világhíradó, aztán mehetett is bele a nagy fásláda aljába, tűzgyújtónak.

* Részlet a szerző *A fák magukhoz húzzák az esőt* című, a csíkszeredai Gutenberg Kiadónál megjelenő kötetéből.

Gondos előrelátásuk következményeképpen még mindig bőven volt újságpapírjuk, holott jó néhány éve már nem fizettek elő – maradt a rádió, a tévé, újabban az internet. Szétszaggatta, s meggyúrogatta az újság lapjait, hogy legyen tartásuk. Aztán vesszőseprűt vett elő, a tyúklétrát a ketrec elől félrevette, és behajolva összeseperte a trágyát s a mindenféle hulladékot. Ahogy a repedéseket átvizsgálta, jól látszottak az atkák és a tojásaik is. Hatalmas telepekben tenyészttek. Az anyá-
tok iskoláját, hát tű osztán vattok elegen!, ha így állunk, hát kaptok egy kicsi dédétét is!, morfondírozott, azzal meggyújtott egy újságot, s fentről, a cseréplecektől kezdve kezdte lánggal „átfuttatni” az egész ketrecet.

– Kevertem bé meszet! – jelent meg nemsokára a háta mögött a felesége.

– Azzal még várj egy szikrát!

– Várok, várok! Mön्यों, addig csinállok hamufürdőt a tyúkoknak!

– Jól töszöd...

Az annyit ér, mint hót lón a patkó, gondolta az öreg, de nem szólt semmit, hagyta, hogy csinálja az asszony, amit a fejébe vett. Örült, hogy addig sem lábatlankodik körülötte. Újabb és újabb papírra gyűjtva módszeresen végigégette a ketrecet, persze, csak óvatosan, nehogy lángra lobbanjon a faszervezet. Aztán, mivel a felesége még mindig a hamuszórással volt elfoglalva, belépett a fészerbe, s előkötötte a DDT-t. Kissé össze volt már csomósodva, mert régi volt; gumikesztyűt húzott, ahogy annak idején tanították, kicsit megmorzsolgatta a tetűport, büdösnek tényleg jó büdös, motyogta, kikémlelt, s látva, hogy szabad a pálya, visszasettenkedett a tyúkketrechez, és jól meghintette annak alját, oldalát. Utána gyorsan a meszelő után nyúlt, s kezdte eltüntetni a nyomokat. Így no, lögyön mindönkinek igaza, de csak szörre!, mormogta közben. A ketrec hátsó falát nem érte el jól, ezért a meszelő nyelére ráerősített egy karót, úgy nyúlt be.

– Éppen akartam kérdőzni, hogy lám, hátul hozzaférsz-e?! – jött vissza a felesége.

– Én igön, akkor is, ha nem kérdőzöd...

– Kenjed jó bátron, hogy fulladjanak belé a tetvek!

– Beléfulladnak azok, égyet se félj...

– Égyúttal föl is frissül mindön ettől a jó méstől...

– Attól igön...

– Én béhammaztam a tojóládák alját, s kibéleltem diófalapival, az is jó...

– No, te, akkor immár bé vagyunk biztosítva tetű ellen... – mondta Bíró János kajánul.

Közben arra gondolt, bizony vitáztak eleget az efféle dolgok fölött életükben. Házasságuk elején, amíg az erőviszonyok kialakultak, hevesen, később már visszafogottabban, szinte megszokásból, a mihez-tartás végett. Amiről a felesége úgy gondolta, az ő felségterülete, ott neki nem lehetett szava. Például beoltani se engedte soha a tyúkokat: lehet, hogy nagy okos állatfelcser vagy, de az én tyúkjaimot ne mérgezd, eriggy másokhoz!, mondogatta, s volt ebben némi sértettség, féltékenység is: az asszony úgy érezte, indokolatlanul nagy megbecsülés övezi Jánost, bezzeg ő hiába végzi tisztességgel a munkáját, nem jár elismerés érte. Egyesek nem átallozták doktor urazni a férjét, míg ő többnyire csak Bíró János felesége volt... Ezt a titkolt keserűséget azzal ellensúlyozta, hogy odahaza mindinkább igyekezett átvenni az irányítást. Férje, mivel ekkoriban még sokat volt távol, nem is bánta. Megállapította, hogy a hárpiaság benne van az ő feleségében is, mint minden asszonyban, azzal egy legyintéssel napirendre tért a dolog fölé.

Persze, volt néhány dolog, amiben ő sem engedett. Ilyen volt például a gumicsizma kérdése – utólag visszatekintve már csak mosolyogtak ezen is. Munkájából kifolyólag tavasztól ősziig gyakran húzott gumicsizmát. Ha hazaért, és végzett a kinti dolgaival, úgy szerette, hogy a konyhába belépve húzza le, s a sarokba állítsa, felesége viszont váltig hangsúlyozta, hogy gumicsizmának nincs mit keresnie a házban. Többször megtörtént, hogy kirakta a tornácra, ő azonban tüntetően visszahozta, kijelentve: a csizmámmal ne foglalkozz, azt akarom, hogy itt lögyön a melegben! De ganészagú, te János!, érvelt a felesége; mire ő flegmatikusan csak annyit jegyzett meg, milyen kényös orrod lött! Ezt a jelenetet eljátszották párszor, hol vehemensebben, hol egykedvűbben, végül a csizma ott maradt a konyhában. De Bíró János csakhamar megtanulta azt is, minden győzelemnek ára van... A mosogatóleves vödör kapcsán például neki kellett engednie. Amíg nem volt a víz bevezetve, felesége, akárcsak a falusi asszonyok többsége, tálban mosogatott, és a mosogatóvizet egy vödörbe öntötte (ebbe került egyébként a mosdóvíz is), amikor megtelt, kivitte, s a ganérakásra öntötte. Ő párszor megjegyezte, hogy nem lehetne-e mosogatás után egyből kivinni a tállal a vizet, de a felesége azt mondta, annyit nem járkál, az anyjáéknál is volt mosogatóleves vödör a házban, ha nekik jó volt úgy, neki is legyen jó; de hát savanyó szaga van, te asszony!,

próbált érvelni ő; nincs savanyóbb szagja, mint a te gumicsizmádnak!, válaszolta a felesége, és őt tudta, hogy kész, nincs apelláta. Aztán mégis megoldotta a problémát, igaz, csak évek múltán. Az állatfelcserségnek köszönhetően viszonylag sokat utazott, ahogy a helyiek mondták, „fennforgó”, „járt-köött” ember volt, aki jól látta, városon miként változik az élet, hogy például mekkora kényelmet jelent egy fürdőszoba, vagy legalább a befolyó víz egy kagylóval. Kezdte is mondogatni feleségének, hogy ő addig nem nyugszik, míg nekik is nem lesz. Mariska egy ideig próbálta lebeszélni, de nem túl nagy meggyőződéssel, hogy hadd el no, eddig is meg tudtunk mosdani táiban, ezután is meg tudunk, de ő nem hagyta magát. A megyeközpontban lakó testvérénél, Mártánál kitanulmányozta, hogy működik a rendszer, megkérte a sógorát, Bálintot, hogy segítsen egy keveset, és nekifogott saját erőből bevezetni a vizet. Kút volt az udvaron, vásárolt egy búvárpumpát, sáncot ástak az udvaron át a pincéig, onnan a csövet felvezette a padlásra, ott elhelyezett egy kétszáz literes hordót, tisztességesen körbeszigetelte, hogy télen ne tudjon elfagyni, és egy másik csövön egyszerű szabadeséssel levezette a vizet a konyhába, ott felszerelt egy kagylót, és a szennyvízelvezetést is megoldotta, mégpedig akkor újszerűnek számító emésztőgödörrel. Igaz, hogy első télen egy könyökben csak elfagyott a víz a pince és a padlás között, s szétvetette a csövet, de ő nem adta fel, azt a könyöket kiiktatta, a szigetelést tökéletesítette, ezt követően zavartalanul működött a rendszer, olykor egy-egy szimmeringet kellett cserélni a vízpumpában, de annak is hamar kitanulta a módját. Vérszemet kapva a következő évben tágas konyhájukból leválasztott egy 3-4 négyzetméternyi, és a fürdőszoba kialakításába is belekezdett. A szerelés után csak meghaladta szakértelmét, egy évig pihent a projekt, a következő évben szakembert hívott, s vele fejeztette be a munkát. Kád, kagyló, fás kazán. Amire megmelegedett benne a víz, a fürdőben is olyan meleg lett, hogy szaunázni lehetett benne. A falu csodájára járt, csupán néhány idősebb ember fanyalgott, mondván, minek kell urizálni. Ami a feleségét illeti: amennyire ellenezte, olyan hamar megszokta a fürdőszobát, már csak azt sajnálta, hogy nem ő kezdeményezte a dolgot. (Mert ekkor még fontos volt, hogy kinek van igaza. Később már ezt is elintézték egy legyintéssel, valahogy úgy, hogy mindenkinek igaza van, de csak szerre).

Fiatalabb korokban az állatfelcserséggel (s a szószólósággal) járó kiruccanások másfajta féltékenységre is okot adtak. János bizonygatta eléggé, hogy nem csalja meg, Mariska mégis egyre csak rágta a fülét.

Úgy látom, szinte öröndenél, ha tényleg megcsálnálak, hogy lögyön, amiért sajnáld magad, mondta egyszer vicces-komolyan János, ezt aztán mindegyre felemlgették, még most, vénségükre is; azt is, amit válaszképp Mariska mondott, hogy te pedig nem csalsz meg, mer nem akarod megadni neköm azt az örömet, hogy sajnálhassam magam; mint ahogy azt is, amivel János végül kívágta magát: lám, csak van, miért búsulj: azért, hogy nem adok okot a búsulásra... Egy időben csakugyan szóbeszéd tárgya volt, hogy túl gyakran gyógyítja egy bizonyos özvegyasszony teheneit (de ezt is csak évődve, elnézően mondták, valahogy úgy, hogy egy szinte-doktornak ennyi kijár), Bíró János odahaza azonban váltig tagadta, aztán elrendeződött az ügy, mert ez a bizonyos özvegyasszony újra férjhez ment, s bennvalóját eladva elköltözött a környékről.

De hol vannak már ezek a féltékenységi jelenetek?! Az öregedés elfújta azok tűzét is. Utólag visszatekintve Mariska néni egyszer megjegyezte, jó bolond vótam, hogy így féltöttelek, most már tudom, hogy rossz pénz nem vész el... Bezzeg, akkor nem voltál ilyen nagyvonalú, akarta mondani János, de inkább csak pisolygott s hallgatott. Ahogy csak egy szószóló tud hallgatni...

Mire visszamentek a házba, Mariska néni megnyugodott. Vélhetően úgy érezhette, a tetvetlenítés jól sikerült, legalábbis ők megtették, amit megtehettek. Bíró János többször megtapasztalhatta, még most, vénségükre is, hogy amikor valami dolog van, felesége izgatottá, intézkedőssé, kissé türelmetlenné válik, arca kipirul. Fiatalabb korában ez felgyorsulással is járt, szapora munkavégzéssel; e hatékonyság most, öregségükre már csökkent, mert a test már nem úgy engedelmeskedett az akaratnak, de az izgatottságból maradt még. De inkább csak azért, hogy utána még erősebb legyen a szelídség. Ez a kettősséggel együtt szokta meg egymást a Bíró házaspár, észre se véve (vagy legalábbis be sem ismerve), mennyit csiszolódtak az évek során. Mariska hosszú ideig irigyelte férje tekintélyét, népszerűségét, de aztán belátta, abból közvetett módon neki is jut valamennyi. Ugyanígy Jánost sokáig zavarta felesége kapitányos természete, de lassan felismerte, mögötte mennyi erő, kitartás és talpraesettség van, hogy igazából jól irányítja a család életét. Érdekes módon, amint ezt belátta, Mariska kapitányossága automatikusan csökkenni kezdett. Persze mind ezt nem beszélték így végig, de ösztönből így működött – és jól működött.

– Ejsze mosdódjunk meg, s vacsorázzunk... – nézett megenyhülve férjére Mariska néni.

– Én még nem tudok önni..., égször ki kell mönjön az oromból ez a szag... – szölte el magát Bíró János, de felesége nem kérdezett vissza, hogy milyen szag.

– Várhatunk még égy szikrát... Szégény tyúkok... – folytatta rövid hallgatás után Mariska néni – , erőssen megsajnálta ökö...

– Én is...

– Te? Te nem is törödsz velük!

– Jó, akkor nem...

Bíró János megállapította magában, hogy az asszony kedvét leginkább úgy lehet keresni, ha nem keresi az ember, azzal levetette kinti ruháit, megmosakodott. Közben folyton a tetvek telepeit látta maga előtt. Azon kapta magát, hogy viszket mindenfelé, vakaróznia kell.

– Ejsze én is megtetvesödtem...

Mariska néni inkább fitymálóan, mint együttérzőn nézett végig rajta:

– Épp te mondtad vót nagy tudálékoson, hogy embörre a tyúktetű nem mönyön! Nem vagy te tyúk!

– Nem vagyok én már ejsze kakas se...